

Климентій Шептицький

Categories : [Про святих і блаженних](#)

Date : 14/02/2011

Доктор права, депутат австрійського парламенту Казимір Шептицький несподівано полишив перспективну політичну кар'єру. У 1911 році він подався у монахи під іменем Климентія.

Відносини Української греко-католицької церкви та Організації українських націоналістів були дуже непростими. Обидві структури вважали своєю метою захист українців та забезпечення їм максимальних можливостей для самореалізації. Перша єдиним шляхом для цього бачила духовний розвиток особистості та нації, друга - активну боротьбу та збройне повстання.

Очевидно, в мирний час ці шляхи видавалися взаємовиключними, що призводило часом до протистояння між націоналістами та діячами церкви. Натомість роки воєнного лихоліття, жорстока окупаційна політика спочатку нацистів, а згодом комуністів зблизила їх. Яскравою ілюстрацією цього є полиці в архіві СБУ: тут поруч зі справами на репресованих підпільників - справи репресованих священників. На їхніх сторінках - інформація про контакти між керівництвом УГКЦ та Проводом ОУН в роки Другої світової, про спроби митрополита Андрея Шептицького залагодити конфлікт між двома крилами націоналістичного руху - мельниківцями та бандерівцями, про посередництво церкви у переговорах між польським та українським підпіллям у 1942-1944 роках, про матеріальну та медичну підтримку підпілля церквами та монастирями, про безпосередню участь окремих священників у лавах УПА та підпілля.

Серед тих священнослужителів, яких радянська влада звинуватила у співпраці з ОУН, - архімандрит монахів-студитів Климентій Шептицький, рідний брат митрополита Андрея. За цим звинуваченням він був заарештований у 1947 році, попри те, що вже сорок років не займався політикою: адже ще 1907 року молодий аристократ, доктор права, депутат австрійського парламенту Казимір Шептицький несподівано для багатьох полишив перспективну політичну кар'єру. У 1911 році він ще більше здивував

галицький бомонд, подавшись у монахи під іменем Климентія.

Повернення радянської влади на Західну Україну у 1944 році не вселяло жодного оптимізму у місцевого населення. Усі надто добре пам'ятали пришвидшений курс "радянізації" 1939-1941 років, який вилився у вбивства та депортації сотень тисяч жителів цього краю, серед них багатьох священиків.

Намагаючись завадити повторенню трагедії та з'ясувати наміри радянської влади, митрополит Андрей вирішив відправити делегацію представників УГКЦ безпосередньо до Москви. Наприкінці 1944 року, незважаючи на смерть митрополита, делегація на чолі з його братом Климентієм прибула до радянської столиці. Священики зустрілися з головою Ради у справах релігійних культів при Раднаркомі Іваном Полянським, який запевнив, що жодних репресій чи утисків радянська влада не проводитиме.

У Москві отець Климентій мав ще одну несподівану зустріч - із представниками НКВД. Офіцери радянської спецслужби (серед них Павло Судоплатов) запропонували, щоб церква виступила посередником у переговорах радянської влади із націоналістичним підпіллям.

Зустріч між представниками підпілля та церкви відбулася наприкінці січня 1945 року у храмі св. Юрія. Повстанці відмовилися від переговорів з радянською владою, не вірячи в її запевняння щодо припинення репресій. Вони виявилися правими - масштаби терору зростали з кожним днем, він був спрямований не лише проти підпілля, але й проти мирного населення. Незабаром мішенню репресій стала Українська греко-католицька церква. 11 квітня 1945 року заарештовано усіх її єпископів, інших священиків почали схиляти до "об'єднання" з Російською православною церквою.

Климентій, котрий після цих арештів по суті очолив церкву, закликав не коритися тиску влади. Він повернувся в Унівський монастир, настоятеля якого, Івана Шестюка, заарештували у вересні 1945 року. Тим часом наступ радянської влади на УГКЦ увінчався псевдособором у березні 1946-го, що оголосив про влиття уніатської церкви в Російську православну. Священики ліквідованої церкви постали перед вибором: або скоритися наказам влади, або ж наражатися на арешт, намагаючись їй протистояти.

Очевидно, Климентій належав до другої категорії, тому вже 30 травня 1947 року Управління МГБ у Львівській області підписує постанову про його арешт. Головними звинуваченнями проти священика була антирадянська діяльність та співпраця з ОУН.

Климентій Шептицький

"Шептицький Клемент, - писав у постанові майор МГБ Божко, - був впливовою особою у формуванні націоналістичного руху і відіграв важливу роль у практичній боротьбі ОУН-УПА проти радянської влади". 5 червня в монастирі проведено обшук, у результаті якого виявлено антирадянську літературу та плакати ОУН, наступного дня почалися допити старенького священика (на той час йому виповнилося 78 років!), які тривали майже півроку. За цей час отця, як особливо "небезпечного злочинця", перевезли із внутрішньої тюрми МГБ у Львові до такої ж в'язниці у Києві.

Отець Климентій мужньо тримався на допитах і рішуче відкидав будь-які звинувачення у співпраці з підпіллям, наголошуючи, що він не займається політикою. Та слідчі добре підготувалися до допитів, маючи на руках інформацію від раніше допитуваних священиків та монахів.

Таким чином, вони змусили отця Климентія визнати, що в монастирі переховувалися повстанці (їхня криївка була виявлена 17 січня 1946 року), що монахи надавали медичну допомогу пораненим, а один із них, Матковський, відав монастирською аптекою і систематично надавав підпільникам ліки. Двоє інших, Тимчина і Кіндратович, підтримували зв'язок із повстанцями, а згодом перейшли у підпілля. Ще один монах-студит, Роман Хомин ще за німецької окупації перейшов до УПА, став капеланом старшинської школи і загинув у бою з радянськими військами.

Сам отець Климентій переховував у себе націоналіста Василя Кархута, який був лікарем і теж допомагав важкопораненим повстанцям.

Намагаючись "навісити" на архімандрита якомога більше звинувачень, слідчі наводили йому свідчення, вибиті під час допиту у настоятельки Якторівського жіночого монастиря, яка розповідала про постійну медичну допомогу монахинь повстанцям, випікання для них хліба та влаштування інтернату для дітей повстанців на його території, і, найголовніше, що про все це було відомо архімандриту.

Отець Климентій не заперечував цих "звинувачень", однак називав їх не політикою, а своїм християнським обов'язком. При цьому він не назвав жодних прізвищ живих священиків чи підпільників, невідомих слідчим, а лише під тиском фактів підтверджував здобуту ними інформацію.

Проте головним обвинуваченням Климентія Шептицького була не допомога повстанцям, а спроби зав'язати контакт із Проводом ОУН. Спочатку він твердив, що він робив це лише задля виконання місії, взятої у Москві - організації переговорів підпілля з радянською владою.

Проте згодом, під тиском наведених слідчими фактів, почерпнутих із протоколів інших допитаних, змушений був визнати, що головною метою його спроб зв'язатися з керівництвом підпілля було скористатися можливостями ОУН для передачі у Ватикан інформації про знищення радянським режимом греко-католицької церкви. Незважаючи на намагання Климентія Шептицького, цього зробити не вдалося, принаймні радянським спецслужбам так і не стало про це відомо.

Натомість під час перебування архімандрита в ув'язненні в 1949 році на Захід потрапило "Звернення Воюючої України до всієї української еміграції". Тут, зокрема, звучав заклик: «Відкрий перед усіма народами цю країну, в якій задушена релігія, збезчещена церква, закована свобода сумління, потоптана не тільки християнська, але й загальнолюдська мораль... Розкажи про знищення Української Автокефальної і Греко-католицької Церков, про помордованих і засланих українських єпископів, священиків і вірних. Роз'ясни чужинцям, що теперішня російська православна церква не має нічого спільного з вільною церквою і є емведівською агентурою».

Окрім керівників українського підпілля, це звернення підтримав також голова підпільної УГКЦ, наступник Климентія Шептицького отець Микола Хмільовський. Обидва підпілля, націоналістичне та церковне, об'єднали свої зусилля, аби донести до світу правду про ситуацію в Україні.

Климентій Шептицький

Тим часом 15 січня 1948 року слідчі прозвітували про завершення слідства, а через тиждень ними було підготовлено обвинувальний вирок за статтями 54-1 та 54-2

Кримінального кодексу - зрада батьківщині. 28 лютого відбулося засідання особливої наради ("особого совещання") МГБ, яке присудило отцю Климентію 8 років ув'язнення у сумновідомій Володимирській тюрмі.

"Високий, худорлявий, з довгою білою бородою, трохи сутулий, обличчя та очі привітні, спокійні, - описує Шептицького в тюрмі його співкамерник, член ОУН Іван Кривуцький. - У розмові нічим не нагадував монаха, більше світську освічену людину... Він був малоговоркий, зайвого слова ніколи не сказав. Відповідав чи розповідав лаконічно і ясно. Ходив тільки з палицею, навіть по камері..."

Старий, хворий та немічний священник не відбув повного терміну покарання - 1 травня 1951 року о 21-й годині тюремні лікарі констатували його смерть. Климентій Шептицький похований поміж іншими в'язнями Володимирської тюрми десь на в'язничному цвинтарі - могила його невідома.

Через сорок років після смерті радянська влада, що його замордувала, за кілька місяців до власного кінця реабілітувала священника, визнавши Климентія Шептицького несправедливо засудженим.

Не забули про нього й добрі люди - у 1996 році архімандрит Климентій Шептицький отримав звання "Праведник народів світу" за порятунок євреїв у період Другої світової, а в 2001 році, під час візиту до Львова Папи Римського Івана Павла II, був беатифікований.

Володимир В'ятрович

Джерело: <http://www.christusimperat.org/uk/node/36942>